

WPROWADZENIE

Procesy funkcjonowania sektora usługowego bardzo ściśle związane są z tendencjami rozwoju społeczno-gospodarczego występującymi w latach wzrostu bądź załamań, spowodowanymi najczęściej sytuacją kryzysową. Szczególnie lata recesji gospodarczej i kryzysu osłabiają intensyfikację rozwoju różnych rodzajów usług, których kształtowanie się zależne jest w głównej mierze od zasobów finansowych ludności, mogącej przeznaczyć część swoich dochodów na oferowane jej usługi, oraz przedsiębiorstw, zlecających wykonanie pewnych zadań o charakterze usługowym swoim kooperantom, a także instytucji ubezpieczeniowych, głównie w zakresie finansowania usług zdrowotnych dla ludności. W procesie tym różne rodzaje działalności usługowej wykazują często odmienne tendencje rozwoju. Niektóre z nich tracą swoje znaczenie i odznaczają się recesją, inne charakteryzują się stagnacją. Równocześnie sytuacja kryzysowa umożliwia powstawanie nowych działalności, które pobudzają rozwój niektórych rodzajów usług.

Do tych zarysowanych wyżej przesłanek nawiązują w pewnym zakresie poszczególne prace opublikowane w niniejszym tomie, w których autorzy analizują oddziaływanie kryzysu gospodarczego na zachowanie wybranych rodzajów usług. Szczególnie negatywny wpływ kryzysu zaznacza się w usługach turystycznych, na które w decydującym stopniu oddziałuje ograniczenie zasobów finansowych ludności. Przejawia się to np. zmianą organizacji systemów hotelowych, a także atrakcyjności poszczególnych regionów turystycznych. Odnosi się to zwłaszcza do krajów, które najgłębiej dotknęła recesja.

Procesy zmian zaczęły się także w organizacji i funkcjonowaniu ośrodków uzdrowiskowych. Ich pobudzenie dokonuje się bądź w wyniku wpływu decyzji instytucji ochrony zdrowia, przy wykorzystaniu tzw. skierowań na pobyty sanatoryjno-lecznicze i rehabilitacyjne opłacanych w ramach systemu ubezpieczeń zdrowotnych, bądź też wynika z indywidualnych decyzji osób chcących poprawić stan swojego zdrowia. Ważną rolę odgrywa w tym procesie również jakość zagospodarowania infrastrukturalnego, szczególnie istotna dla uprawiania turystyki i sportów narciarskich. Tym typem usług zainteresowane są zwykle osoby mające odpowiednie zasoby finansowe, a także instytucje sportowe dysponujące określonymi środkami na szkolenie członków poszczególnych sekcji sportów zimowych.

W sytuacji kryzysowej zmieniają się też uwarunkowania rozwoju usług otoczenia biznesu, a niezwykle ważne jest przy tym rozeznanie w zmieniających się instrumentach prawnych. Ulegają one ciągłym zmianom, stąd dostarczanie takich informacji przedsiębiorcom w wyniku bezpośredniej sprzedaży systemów informacji prawnej jest ważnym źródłem dochodów firm oferujących takie usługi. Sytuacja kryzysowa stworzyła także odmienne uwarunkowania dla funkcjonowania szkół wyższych, w wyniku czego nasila się konkurencja

uniwersytetów dążących do tego, aby zwiększyć liczbę studentów. W zasadniczym stopniu wpływają na to: zmniejszanie się zasobów finansowych ludności, czego konsekwencją jest spadek zainteresowania kształceniem w systemie studiów niestacjonarnych, oraz niż demograficzny, który zmniejsza potencjalne możliwości rekrutacji na studia wyższe. Zachodzi więc konieczność podniesienia jakości oferowanych usług edukacyjnych, szczególnie w obliczu problemów wejścia absolwentów szkół wyższych na rynek pracy, a także przygotowania określonych instrumentów, które przyczyniłyby się do ograniczenia kryzysu.

Jednym z takich narzędzi jest położenie większego nacisku w polityce Unii Europejskiej na innowacje społeczne, które mogą pobudzić do rozwoju nowoczesne sektory działalności. Poważną rolę w tym zakresie mogą też odegrać preferencje podatkowe stworzone przez instytucje fiskalne państwa. Wchodzenie w informacyjną fazę rozwoju generuje również nowe czynniki lokalizacji przedsiębiorstw, które, w przeciwieństwie do czynników tradycyjnych, w większym stopniu związane są z jakością zasobów innowacyjnych oraz kapitału ludzkiego i społecznego. Zmiany uwarunkowań funkcjonowania podmiotów gospodarki wymagają coraz precyzyjniejszego pomiaru ich nasilenia, aby określić ich wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw. Przykładem tego może być wykorzystanie metod dyskryminacyjnych w badaniu kondycji finansowych przedsiębiorstw.

Przedstawione prace, podejmujące problematykę zachowania wybranych elementów sektora usług, wskazują na odmienne ich zachowania w latach kryzysu. Wydaje się więc, że problematyka ta winna być dalej pogłębiana z uwzględnieniem zmian sytuacji, czyli przechodzenia do okresu wychodzenia z kryzysu oraz stopniowego pobudzania rozwoju gospodarczego.

Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał